

Teemakava

Teemakava on teemal tekstiliigid ja täpsemalt teabetekstid, lisaks ortograafiast suure ja väikse algustähe temaatika, viimastest käsitletakse neid, mida teabeteksti juures enam tarvis läheb: isikute ja olendite nimed; perioodika nimed; teoste, sarjade, dokumentide rubriikide pealkirjad. Töökavas käsitletu on mõeldud 8. klassile. Põhikooli riikliku õppekava järgi tunneb õpilane põhikooli III astmes tekstiliike, nende põhijooni ja kasutamisevõimalusi. Samuti seostab omavahel teksti ja seda toetavat illustratiivset materjali, näiteks pildid, graafikud, tabelid vms. Tähelepanu pööratakse ka õppekavas välja toodud kuulnud või loetud teksti kokkuvõtmise oskusele. Õpilane loob tõlgendusi ja omab loetud teksti kohta enda arvamust ning oskab seda põhjendada.

Tund	Tunni teema	Õpiväljundid	Tunni kirjeldus, kasutatavad meetodid	Põhimõisted	Kodutöö	Tagasiside, hindamine
1	Tekstiliigid; teabeteksti tunnused, ülesehitus, eesmärgid	Õpilane teab teabeteksti tunnuseid, ülesehitust, eesmäärke.	Sissejuhatuseks tuletavad õpilased õpetaja abiga meelde erinevad tekstiliigid. Hea oleks ka lugeda või vaadata lühikesi näiteid, et asi paremini meelde jääks. Seda võib teha näiteks rühmatööna, kuid ka õpidialoogi vormis. Miniloeng teemal „Teabetekst“, kus õpilased konspekteerivad tähtsamad punktid õpetaja räägitust.	Tekstiliigid. Tarbe-, teabe- ja meediatekstid. Teksti eesmärk. Teksti struktuur. Teksti tunnused.	Järgmiseks tunniks: Õpilased kordavad kodus konspekti alusel teabeteksti tunnused ning leiavad neid loetud tekstist.	Suuline tagasiside.

2	Pilttekstid	Õpilane seostab omavahel teksti ja seda toetavat pilti, tabelit vms. Õpilane oskab illustreerivat materjali lugeda ja tõlgendada.	Kollektiivne arutelu kodus loetud teksti ja sellest leitud teabeteksti tunnuste kohta. Individuaalne töö käsilehega, kus on kirjas, kuidas ja miks, millal pilttekste kasutada ja kuidas neid tõlgendada. Õpidialoog, et kindlustada teemast arusaamine.	Pilttekst. Graafik. Tabel. Teksti ja illustratiivse materjali seosed.	Puudub.	Suuline tagasiside.
3	Teabetekstide lugemine, nende seostamine illustratiivse materjaliga.	Õpilane teab ja tunneb ära teabeteksti seda lugedes. Õpilane oskab tõlgendada teabeteksti ja seda illustreerivat materjali.	Töö tekstidega (erinevad). Alguses individuaalne töö käsilehtedel välja jagatud tekstidega. Seejärel siksak-meetodit kasutades moodustada esimesed rühmad, kus arutatakse loetud teksti üle ja vastatakse õpetaja antud küsimustele. Siis moodustada teised rühmad, kus oleks esindatud igast eelnevast rühmast üks esindaja. Esindajad tutvustavad loetud tekste. Koostatakse kokkuvõtte loetust ja kuuldust, kantakse see kogu klassile ette.	Teabetekst, selle tunnused. Pilttekst.	Järgmiseks tunniks: õpilased mõtlevad kodus õpitu enda jaoks selgeks, st kordavad õpitud. Täiendavad vajadusel oma konspekti. Iga õpilane leiab ühe teabeteksti ja võtab selle <u>ülejärgmisesse</u> tundi kaasa.	Rühmatöös tuleb jälgida, et kõik kaasa teeksid. Hinnet ei pane, kuid suuline tagasiside kindlasti, et õpilased näeksid oma töö mõttekust.
4	Suur ja väike algustäht.	Õpilane järgib eesti õigekirja	Tunni alguses kollektiivne kordamine suure ja väikse	Suur ja väike algustäht: nimi,	Järgmiseks tunniks: õpilased lõpetavad	Harjutuste ja ülesannete jooksev

		aluseid ja põhireegleid. Õpilane oskab leida sõnaraamatust ja veebist õigekirjajuhiseid.	algustähe teemal. Õpilastel peamine initsiatiiv, näiteks üksteisele edasiantava palli vms abil räägivad ise, ilma õpetaja sekkumiseta. Kui õpilastel saavad mõtted otsa, kordab õpetaja väljatoodu selguse mõttes üle ja lisab puuduoleva. Põhirõhk on harjutustel, mis tuginevad teabetekstidel. Ühelt poolt saab teha harjutusi, kus õpilane leiab üles või parandab algustähega seonduvat, teisalt saab jätta teksti lünkasid, mida õpilane saab ise täita. Alguses individuaalne töö käsilehtedega, siis kollektiivne kontrollimine.	nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; perioodikaväljanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused.	käsilehtedel olevad harjutused. Meelde tuletada, et eelmises tunnis antud kodune töö ka kindlasti kaasa võtta kirjalikus vormis.	kontroll ja suuline tagasiside.
5	Algustäheõigekirja teabetekstides. Teksti lugemine, mõistmine.	Õpilane teab ja oskab leida tekstist algustäheortograafia kohta käivat, oskab näha vigu või probleemkohti. Oskab kahtluse korral otsida abi erinevatest allikatest. Õpilane mõistab	Tunni alguses eelnevates tundides õpitu kordamine. Kollektiivne. Kuid võimalik ka näiteks, et klassist tulevad (või saadetakse) esindajad, kes kas suuliselt või kirjalikult tahvlile kordavad reeglid üle. Õpetaja ülesanne on jälgida ja vajaduse korral suunata vihjetega. Edasi jätkub töö käsilehtedel tekstidega.		Korjata ära kaasavõetud tekstid. Järgmiseks korra kodutöö puudub.	Käsilehtedele kirjalik tagasiside.

		loetut, st oskab teksti põhjal küsimustele vastata.	Võib olla ühine tekst, kuid võib ka olla mitu erinevat varianti. Kõigepealt tekst läbi lugeda ja sealt leida teabetekstile omane (tunnused, eesmärgid, struktuur). Seejärel leida tekstist algustäheortograafiaga seonduv (kas on vigu? Kui ei ole, siis põhjendada, miks just nii kirjutatud). Teksti kohta käivatele küsimustele vastamine toimub alguses individuaalselt, siis võib ka rühmas arutada või kollektiivselt klassiga. Käsilehed õpetajale tagasiside jaoks, kuid mitte hindamiseks.			
6	Teabetekstist kokkuvõtte tegemine. Kordamine.	Õpilane vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkusega ja täpsusega. Õpilane reageerib tekstile sihipäraselt, vahendab ja võtab teksti kokku. Oskab sõnastada	Tunni alguses kuulatakse ühte suulise teabeteksti näidet (ERR arhiiv vms), õpilased teevad sellest kokkuvõtte. Esitavad küsimusi teksti kohta. Individuaalne töö alguses, hiljem jagatakse klassiga. Edasine töö on õpilaste korjatud teabetekstidega. Need jagatakse klassis laiali. Ülesanded on samad, mis suulise teksti puhul.	Suuline ja kirjalik teabetekst. Teksti mõte, mõistmine.	Kordamine kontrolltööks.	Suuline tagasiside teemavaldamise kohta.

		arusaamatuks jäävat selgete küsimustena.	Tunni lõpus korratakse veel teema raames õpitut.			
7	Kontrolltöö	Õpilane teab ja oskab rakendada õpitut.	Tunni alguses lühike kordamine, seejärel kontrolltöö. Kontrolltöös võiks olla erinevaid ülesandeid, näiteks lünkteksti, teksti parandamise harjutusi, mis põhinevad samuti teabetekstidel. Teabetekstide kohta tundmise ja mõistmise üleseandeid, näiteks küsimused teksti kohta, kuid enne peab teabeteksti teiste seast ära tundma.	Teabetekst. Pilttekst. Suur ja väike algustäht. Nime, nimetuse ja pealkirja mall.	Puudub.	Hindeline, kuid ka sõnalise tagasisidega.

Klass: 8

Tunni teema: algustäheortograafia; teadustekstid

Tunni eesmärk: käsitleda algustähemalle vastavalt teadusteksti vajadustele;

Tunnifaas, aeg	Tunni osad		Märkused
	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	
Evokatsioon, 5-7 min	Õpetaja tutvustab tunni teemat: suur ja väike algustäht, mida on varem juba õpitud. Seega suurel määral kordamine. Õpetaja palub õpilastel meelde tuletada erinevaid algustäheortograafia reegleid ja need kõvast välja öelda. Õpetaja kirjutab reeglid või näited tahvlile, jaotades need kolme tulpa vastavalt olemusele. Kui õpilased on lõpetanud, täiendab õpetaja vajadusel loetelusid ning sõnastab reegli.	Õpilased tuletavad meelde varemõpitut, ütlevad oma sõnadega algustäheortograafia reegleid. Õpilased kirjutavad üldreeglid endale vihikusse.	Kriit peab kindlasti olema. Parem oleks, kui värvilised ka, aga saab ilmagi hakkama.

Tähenduse mõistmine, min	Õpetaja selgitab, missugused nimed, nimetused ja pealkirjad kasutusele tulevad – seos uurimustööga. (2-3 min) Jagab kätte käsilehed. I ül on kollektiivne, 3-4-liikmelistes rühmades; tuleb näidete põhjal reegel sõnastada. (6-8 min)		Käsilehed peavad kindlasti olemas olema, igaks juhuks mõni rohkem.
	II ül on kirjalik ja seetõttu palub õpetaja seda teha alguses individuaalselt (kuid pinginaabriga võib arutada) kirjalikult kas käsilehele või kui ruumi jääb väheks, siis vihikusse. (10-12 min)	Õpilased vastavad vabas vormis tööülesandele. Üritavad sõnastada rühmaga reeglid. Kirjutavad need käsilehele loeteluda taha.	
	Pärast ülesande valmis saamist palub õpetaja, et kontrollitaks kollektiivselt. Õpetaja küsib konkreetseid õpilasi. (5 min)	Õpilased teevad käsilehel toodud II ülesannet. Vajadusel küsivad.	
	Õpetaja palub teha III	Õpilased vastavad õpetaja küsimustele, kontrollivad oma vastuseid. Vajadusel parandavad.	
		Õpilased teevad III	

	ül, kuid rõhutab, et kui seda ei jõua, siis võib ka kodus lõpetada, sest arutelu toimub järgmisel tunnil. (5 min)	ülesannet.	
Refleksioon, 4-5 min	Õpetaja küsib õpilastelt, kuidas tuleb tunnis õpitu kasuks uurimustöö tegemisel.	Õpilased mõtlevad ja vastavad, seostades tunnis õpitu varasemate teadmistega teadusteksti kirjutamisest.	

Tunnikava

Tunnikava on mõeldud 8. klassile. Tunni teema on tekstiliigid, teabeteksti tunnused, struktuur, eesmärk. Klass on organiseeritud tavapärasel viisil, paarikaupa laudade taga istudes. Kuna tegemist on sissejuhatava tunniga, siis pole vaja laudu või õpilasi ümber paigutada, sest rühmatööd kui sellist ei toimu. Kui õpidialoogi asemel teha rühmatööd, siis võib näiteks rühmadesse võtta nelikuna üksteise taga istuvad õpilased, et poleks suuremat sagimist.

Kasutama peaks miniloengut ehk kooliloengut, samuti õpidialoogi ja õpilaste iseseisvat individuaalset ja kollektiivset tööd.

Materjalidena kasutada õpetaja enda koostatud käsilehti ja toetavat materjali õpikust, näiteks „Peegel 2“ peatükid 3 (teadustekstid, kokkuvõtted, tabelid), 4 (nimed, nimetused, pealkirjad), 5 (pilt kui tekst).

Tunni eesmärgid: tekstiliikide kordamine, näidete abil nende äratundmine; teabetekstide eripära tutvustamine.

Õpiväljundid: õpilane teab erinevaid tekstiliike, oskab neid lugedes ära tunda; õpilane teab teabetekstide tunnuseid, struktuuri ja eesmärki.

Hindamine, tagasiside: hindelist ülesannet sissejuhatavas tunnis ei ole; suuline tagasiside tekstiliikide tundmise ja lugemise juures, samuti refleksioonifaasis, kui õpilased toovad välja tunnis õpitut ehk teabeteksti tunnuseid jms; kodutöö on samuti suulise või kirjaliku tagasisidega, et näidata individuaalselt õpilasele, kas ta on asjast õigesti aru saanud; see tuleks järgmisel tunnil ära korjata või sellega tööd edasi teha.

Tunnifaas, aeg	Tunni osad		Märkused
	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	
Evokatsioon, 5–7 min	Teemaks häälestamine: öelda paar märksõna, mis tekstiga seondub. Paluda õpilastel jätkata.	Õpilased osalevad vabas vormis, ilma järjekorra või õpetajapoolse küsimiseta suulises	Tuleb valmis olla selleks, et õpilased ei võta kohe vedu. Siis tuleks kas nimeliselt küsida või järjekorras

	Kui õpilased on lõpetanud, siis tutvustada tunni teemat ja eesmäärke.	tegevuses. Ütlevad lihtsalt märksõnu või mõtteid, mis teksti mõistega seostuvad.	lasta öelda või mingi palli vms abi kasutada.
Tähenduse mõistmine, 30–35 min	Õpetaja jagab kas käsilehed või otsib internetist tekstid eri liikide näitlikkustamiseks, et projektoriga näidata. Õpetaja tutvustab õpilastele lühidalt tekste. Palub õpilastel need läbi lugeda ja erinevusi märgata. (7–8 min) Palub õpilastel valjusti ette lugeda erinevusi. (1–2 min)	Õpilased loevad lühikesi katkeid eri tekstiliikide näitlikkustamiseks. Kirjutavad üles või jätavad meelde erinevused tekstiliikide vahel. Õpilased vastavad suuliselt õpetaja küsimustele.	Tekstid peavad olema näitlikud, kuid lühikesed. Enne peab olema hästi läbi mõeldud, missugused tekstid ja miks sobivad. Tuleb ka ise erinevused ja sarnasused enne läbi töötada. Nende tekstide juurde võib veel hiljem tagasi tulla või neile rohkem aega pühendada, kui tundub, et aega jääb napiks või õpilastele ikka ei meenu eri tekstiliikide tunnused nii kiiresti. (Eeldus on loomulikult see, et tekstiliike on varem ja mitte väga kaua aega tagasi õpitud.)

	Tekstide põhjalt palub õpetaja õpilastel tekstiliikide peale esmalt mõelda ja vihikusse üles märkida kõik, mis meenub. (2–3 min) Seejärel on kollektiivne arutelu, kus õpetaja on pigem suunaja ja annab vihjeid, kui diskussioon toppama jääb. (5–6 min) Õpetaja võtab arutelu kokku. Miniloeng teemal „Teabetekstid“. Olulisemate punktide juures tuleks kindlasti rõhutada, et see on vaja üles märkida. (12–15 min)	Tuletavad meelde esmalt kirjalikult ja individuaalselt tekstiliikide kohta varem õpitut. Siis toovad oma märgitu suulises kollektiivses arutelus välja, kuulavad teiste öeldut. Õpilased konspekteerivad õpetaja räägitut.	Õpetaja peab olema valmis selleks, et peab ise rohkem sekkuma kui ainult suunaja rollis.
Refleksioon, 3–8 min	Paluda õpilastel teha lühikokkuvõtte tekstiliikidest ja teabetekstidest.	Õpilased tuletavad oma peas meelde tunnis käsitletut ja esitavad selle vabas vormis suuliselt kogu klassile. Võib olla ainult üks õpilane, kuid võib ka nii, et mitu õpilast ütlevad igaüks ühe aspekti.	Kui õpilased ei tee kaasa, siis peaks õpetaja ise kokkuvõtte tegemiseks valmis olema.

	Paluda õpilastel kodus lugeda kättejagatud või õpikus olevat teksti ja selles leida ning kirjalikult üles märkida teabeteksti tunnused. Paluda õpilastel mõelda ja klassiga jagada, millist teabeteksti nad viimati lugesid.	Õpilased kirjutavad üles koduse töö ja küsivad, kui sellest arusaamisel probleeme tekib. Õpilased saavad õpitu seostada päriseluga ja oma kogemustega.	

1. Vaata loetelusid ja sõnasta reeglid.

- ▲ **isikud, olendid** – president Toomas-Hendrik Ilves; Kalevipoeg; direktor Maurus; õpetaja Laur; Eddard Stark; Richard Lõvisüda;

Reegel:

- ▲ **perioodika** – Akadeemia; Arvutimaailm; Eesti Ekspress; Estonian Journal of Ecology; Imeline Ajalugu; Eesti Loodus; Kodu ja Aed; Keel ja Kirjandus; Looming; Maaleht; Meie Kodu; Õpetajate Leht; Oma Hobu; Postimees; Eesti Päevaleht; Sirp; Tervis Pluss; Vikerkaar; Värske Rõhk;

Reegel:

- ▲ **teosed, sarjad, rubriigid, dokumendid** – Andrus Kivirähki romaan "Maailma otsas. Pildikesi heade inimeste elust"; Indrek Hargla kriminaalromaan "Apteekeer Melchior ja Oleviste mõistatus"; J.R.R Tolkieni „Käabik ehk Sinna ja tagasi“; „Digivideo käsiraamat“; Müürilehe artikkel „Uus saksa film esitleb aprillis Baieri filmi“; Vabariigi Valitsuse 19. augusti 2010. a määrus nr 116 „Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord“.

Reegel:

2. Loe läbi esimene tekst. Kirjuta laused, kus on trükitähtedes nimed, nimetused või pealkirjad ümber, kasutades õiget algustähemalli.

EDA AHI pälvis 2011. ja 2012. aasta HINGEDEPÄEVA vahel ilmunud debüütteose „MASKIBALL” eest BETTI ALVERI PREEMIA. Ta on lugenud oma luulet nii avalikel esinemistel (näiteks KIRJANDUSRÜHMITUSE „PURPURMUST ORG” koosseisus) kui ka ETV „LUULETUSE” SAATES. Tema luulet on avaldanud end „eesti kirjanduse kasvulavana” määratlev ajakiri VÄRSKE RÕHK, samuti ajakiri VIKERKAAR. LOOMINGUS Eda Ahi loomingut veel ilmunud ei ole.

Kunstilisse peavoolu (kui sellist pedagoogilist lihtsustust tohib kasutada) kuuluvate luuletajatena kirjutavad eesti keeles rütmilis-riimilist luulet DORIS KAREVA ja INDREK HIRV. Kareva kirjutist läinud aasta NOVEMBRILÕPU SIRBIS (D. Kareva, Eks igaüks ise tea. Sirp 30. XI 2012). võib pidada lausa paralleeliks kirjandusloos kanoniseeritud artiklile „ÜHE VANAKIRJANIKU KIRI NOORKIRJANIKULE”, millega ANTON HANSEN TAMMSAARE 1938. aastal tunnustas Karl Ristikivi astumist „suurde” kirjandusse. Kareva tõmbab sirge ühendusjoone Eda Ahi ja Betti Alveri vahele; sedasama on teinud luuletaja ise MAALEHES ilmunud usutluses.

Allikas: Looming nr 3, 2013.

Loe läbi teine tekst. Täida teksti esimeses pooles olevad lüngad suurte või väikeste algustähtedega, lisa vajadusel jutumärgid. Paranda teksti teises pooles algustähevead. Lisa põhjendus, miks nad valesti kirjutatud on.

_õtan omaks, et see on kombinatsioon kirjandusest, keelest ja elust, on öelnud J. R. R. Tolkien oma menukate raamatute _ääbik ja _õrmuste _sand kohta. _uid kirjandus ja isiklik elu pole veel kõik – Tolkieni loomingut uurijad on välja selgitanud, et autorit inspireerisid ka paljude rahvaste mütoloogia ja ajalugu.

Kahtlemata on Tolkieni päkapikkude loomist mõjutanud Põhjamaade mütoloogia. Näiteks päkapikkude nimed, nagu _(b)ifur, _(n)ori ja _(t)horin, on võetud _slandi jumalate laulust _ägijatari _uulutus. _amuti sarnanevad _olkieni tegelaskujud välimuselt _õhjamaistele päkapikkudele.

Walesis kõneldav _(k)õmri keel oli Tolkieni arvates maailma ilusaim. Ta otsustas, et _ema haldjas räägib keeles, mis sarnaneb selle keelega. Kuid

näiteks haldjate jagunemine heledateks ja tumedateks on võetud hoopis _õhjamaade mütoloogiast, 13. sajandi _slandi eeposest _(n)oorem _(e)dda .

Rohani kuningriigis elasid metsikud, kuid vaprad Ratsanikud. paljud ratsanike nimed ja nende kultuur on ilmselgelt pärit ajaloolistelt Germaani Rahvastelt – eriti Anglosaksidelt, kellest Tolkien iseäranis vaimustunud oli. väljamõeldud keel, mille Tolkien lõi oma ratsanikele, sarnaneb suuresti Vanainglise keelega, mida rääkisid omal ajal Anglosaksid.

anglosaksi kangelasepos „beowulf“ on üks peamisi Tolkieni inspiratsiooniallikaid. Siit leidis Ta muu hulgas Koletis grendeli, kellest Tolkieni maailmas sai väärastunud guglunk. guglunki välimus on Tolkieni-eksperdi John D. Rateliffi sõnul pärit Iiri Õudusromaanist „mis see oli?“ (1859).

Allikas: Imeline Ajalugu nr 4, 2013, lk 18–22.

3. Loe läbi lause ja selle viide. Kirjuta lause ümber niimoodi, et oleks arusaadav kust ja kellelt lause pärineb, kuid ei oleks lausejärgset viidet. Arenda lause mõtet edasi paari-kolme endapoolse ideega.

„Kui ilm on tavaline, ei pöörata talle erilist tähelepanu. Niipea aga, kui me eluolu vapustavad erakordsed ilmanähtused, tekib rahval huvi ka ilmaasjade vastu“ (Kallis, Ain 2008: 29. Kas me ilm on ikka hukas? – Energia. Kliima. Jäätmed. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus).

Võti

„Võtan omaks, et see on kombinatsioon kirjandusest, keelest ja elust,“ on öelnud J. R. R. Tolkien oma menukate raamatute „Kääbik“ ja „Sõrmuste isand“ kohta. Kuid kirjandus ja isiklik elu pole veel kõik – Tolkieni loomingut uurijad on välja selgitanud, et autorit inspireerisid ka paljude rahvaste mütoloogia ja ajalugu.

Kahtlemata on Tolkieni päkapikkude loomist mõjutanud Põhjamaade mütoloogia. Näiteks päkapikkude nimed, nagu B(b)ifur, N(n)ori ja T(t)horin, on võetud iislandi jumalate laulust „Nägijatari kuulutus“. Samuti sarnanevad Tolkieni tegelaskujud välimuselt põhjamaistele päkapikkudele.

Walesis kõneldav k(k)õmri keel oli Tolkieni arvates maailma ilusaim. Ta otsustas, et tema haldjas räägib keeles, mis sarnaneb selle keelega. Kuid näiteks haldjate jagunemine heledateks ja tumedateks on võetud hoopis Põhjamaade mütoloogiast, 13. sajandi iislandi eeposest „N(n)oorem E(e)dda“.

Rohani kuningriigis elasid metsikud, kuid vaprad Ratsanikud. paljud ratsanike nimed ja nende kultuur on ilmselgelt pärit ajalooliselt Germaani Rahvastelt – eriti Anglosaksidele, kellest Tolkien iseäranis vaimustunud oli. väljamõeldud keel, mille Tolkien lõi oma ratsanikele, sarnaneb suuresti Vanainglise keelega, mida rääkisid omal ajal Anglosaksid.

anglosaksi kangelasepos „beowulf“ on üks peamisi Tolkieni inspiratsiooniallikaid. Siit leidis Ta muu hulgas Koletis grendeli, kellest Tolkieni maailmas sai väärastunud guglunk. guglunki välimus on Tolkieni-eksperdi John d. Rateliffi sõnul pärit Iiri Õudusromaanist „mis see oli?“ (1859).

Allikas: Imeline Ajalugu nr 4, 2013, lk 18–22.

Eda Ahi pälvis 2011. ja 2012. aasta hingedepäeva vahel ilmunud debüütteose „Maskiball“ eest Betti Alveri preemia. Ta on lugenud oma luulet nii avalikel esinemistel (näiteks kirjandusrühmituse „Purpurnust org“ koosseisus) kui ka ETV „Luuletuse“ saates (ERR arhiivist saab vaadata kümmet salvestust; kõik on tekstidena esindatud ka esikkogus). Tema luulet on avaldanud end „eesti kirjanduse kasvulavana“ määratlev ajakiri Värske Rõhk, samuti ajakiri Vikerkkaar. Loomingus Eda Ahi loomingut veel ilmunud ei ole.

Kunstilisse peavoolu (kui sellist pedagoogilist lihtsustust tohib kasutada) kuuluvate luuletajatena kirjutavad eesti keeles rütmilis-riimilist luulet Doris Kareva ja Indrek Hirv. Kareva kirjutist läinud aasta novembrilõpu- Sirbis[2] võib pidada lausa paralleeliks kirjandusloos kanoniseeritud artiklile „Ühe

vanakirjaniku kiri noorkirjanikule”, millega Anton Hansen Tammsaare 1938. aastal tunnustas Karl Ristikivi astumist „suurde” kirjandusse. Kareva tõmbab sirge ühendusjoone Eda Ahi ja Betti Alveri vahele; sedasama on teinud luuletaja ise Maalehes ilmunud usutluses.

1. Loe läbi järgnevad tekstikatked ja otsusta, kumb neist on teabetekst. Loetle teabeteksti tunnuseid, tuues näiteid tekstist.

I

Saamaks teada, kas ja kui palju meie noored ilukirjandust loevad, viis siinkirjutaja 2008. ja 2009. aastal 9. ja 11. klassi õpilaste seas läbi laiaulatusliku uuringu. Uuringus osales 914 õpilast 17 eesti õppekeelega koolist üle Eesti. Uuritavate seas oli 497 tüdrukut ja 417 poissi (seega väike tüdrukute ülekaal), 479 õpilast oli 9. klassist ja 435 õpilast 11. klassist. Tulemustest selgus, et 93 % õpilastest oli uurimuse aastal lugenud ilukirjandust õpetaja nõudel ja 54 % omal vabal valikul. Allpool nähtub ühtlasi, et erinevused põhikooli lõpuklassi ja gümnasistide vahel ei ole kuigi suured. Seega ei saa väita, et eesti noored ilukirjandust ei loe.

/---/

Eesti noorte raamatueelistuste põhjused ei erine sellest, mida on leitud mujal. Näiteks on Rosemary Hopper (2005) välja toonud peamised põhjused, miks varateismelised ühe või teise raamatu valivad: 1) esmased teadmised raamatust või autorist, nt ollakse varem sama autori teoseid lugenud; 2) raamatu välimus – kaanekujundus, pildid, kirjasuurus; 3) kellegi soovitus – peamiselt loetakse pereliikmete või sõprade mõjul; 4) film või telesaade, nt Harry Potteri või „Sõrmuste isanda” filmid on toonud palju teismelisi alusteoste juurde; 5) žanr – osa lugejaid eelistab fantaasiajutte, teised tõsielulugusid. Kattuvusi leiab eesti noorte põhjendustest pea kõiges peale ladumistehniliste seikade. Et Eestis uuriti veidi vanemat earühma, lisanduvad positiivne hoiak autori suhtes, isiklik suhe teosega ja piisav vaimne pingutus.

/---/

Mida võib siis eesti koolinoorte lugemisharjumuste kohta järeldada?

Arvamus, et tänapäeva noor üldse ei loe, ei pea paika. Noorte enamik oskab nimetada kirjanikke ja nende teoseid, neil on omad maitse-eelistused, mida kujundab teatava piirini ka koolikirjandus, ja nad oskavad oma eelistusi nii autorite kui ka teoste osas põhjendada.

„Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused“, Helin Puksand

II

Nagu igalt poolt kuulda ja näha on, ei armasta tänapäeva noored väga raamatuid lugeda. Kooli ja emakeeleõpetajate poolt peale sunnitud kohustusliku kirjanduse nimistusse kuuluvatest raamatutest tuntakse end lausa ahistatud olevat. Delfi uuris, miks raamatute lugemine noorte seas aina hääbumas on.

Tänapäeval on olemas palju muid vaba aja veetmise viise, millega noored tegeleda saavad. Need muud tegevused on palju tempokamad ja kaasahaaravamad, kui kaks tundi paigal istuda ja üritada 500-leheküljelisest kirjateosest sõnade tagant mingit mõtet leida.

Mõjunud on ka tehnoloogia areng. Internetis surfates leiab ju kõik eluks vajaliku informatsiooni nii kergesti kätte, lugemisel ei nähta mõtet. Meeltki lahutatakse arvuti, mitte raamatu taga.

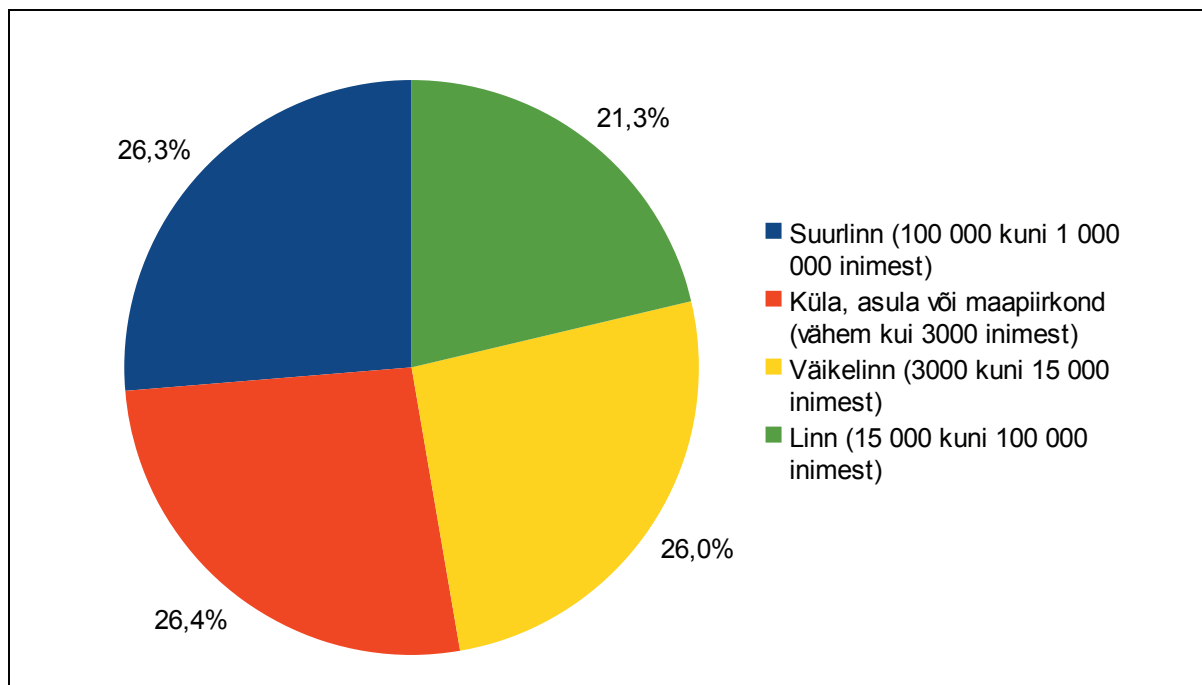
Samuti on aina rohkem noori ahvatlemas erinevad mõnuained, alates alkoholist ning lõpetades narkootikumidega. Ilmselgelt ei haara alkoholi- või narkojoobes nooruk omales Bulgakovi „Meister ja Margaritat“ ega asu teost endasse haarama.

Võrreldes varasemaga on elusviisid väga muutunud. Rohkem pannakse rõhku pidutsemisele, šoppamisele ja nii-öelda elu nautimisele. Kirjandusteosed ei kõida ning neid peetakse igavateks, kuna ühe raamatu läbilugemiseks kulub tunde ja tänapäeva elustiil nõuab teatavasti kiiret tegutsemist.

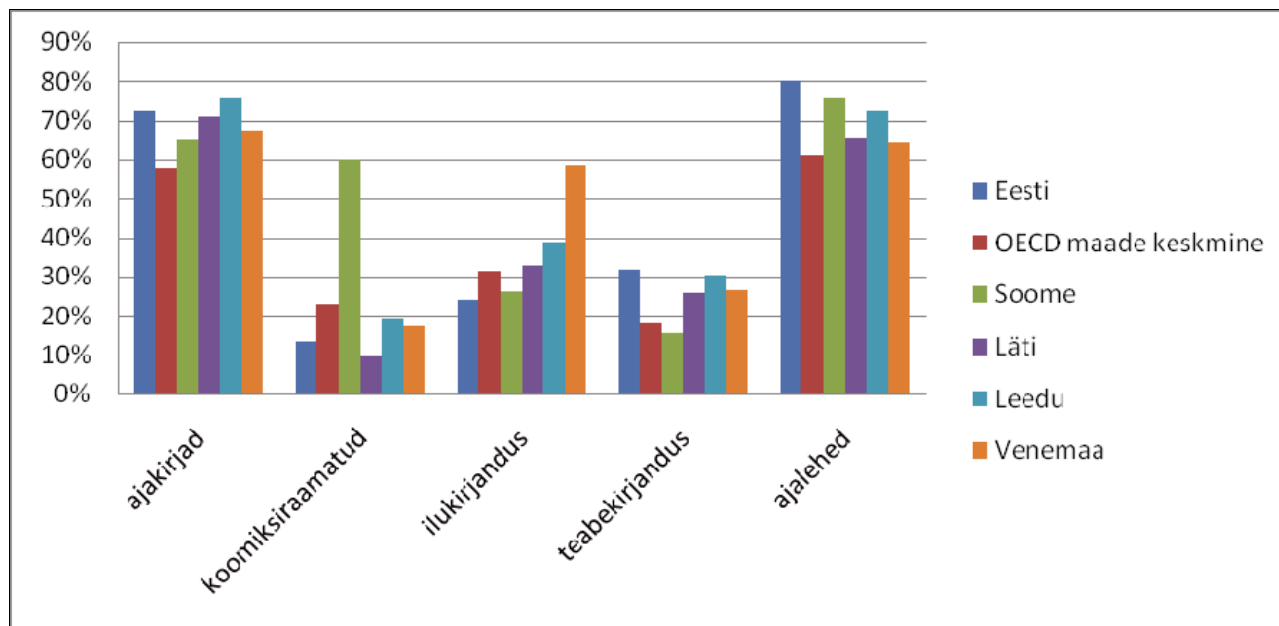
Sellest on muidugi kahju, sest tegelikkuses on see väärt hobi, mis arendab ja on kasulik mitmel erineval moel alustades silmaringi laiendamisega ning lõpetades keeleoskuse lihvimisega.

„Miks noored lugeda ei armasta?“, Kaija-Liis Lattik

2. Vaata järgnevaid jooniseid. Täida nende põhjal ülesanded.

Joonis 1. Eestis PISA-uuringus osalenute jaotus asulatüüpide põhjal

Joonis 2. Õpilastele meeldivad tekstid

1. Sõnasta küsimus, mida taheti teada uuringus, mida illustreerib

joonis 1.

joonis 2

2. Missugune on PISA-uuringus osalenute jaotumus asulatüüpide kaupa?

3. Kuidas meeldivad erinevad tekstid Eesti õpilastele võrreldes naabermaade ja OECD keskmisega?

4. Kas uuringus osalenute elupaik mõjutab sinu meelest joonisel 2 olevaid tulemusi? Põhjenda!

5. Kas sinu arvates on joonisel 2 esitatud tekstide meeldivuse jaotumuse Eestis selline? Kui ei, siis too välja enda jaotus.

3. Loe läbi tekstid ja täida lüngad õigesti suure või väikese algustähega, pane vajadusel jutumärgid.

Koolinoortele meeldivad 2008.–2009. aasta uuringu avatud vastuste järgi eelkõige raamatud, mis on fantaasiaküllased (nt _arry _otteri sari, „_õrmuste _sanda” triloogia), kaasahaaravad ja seiklusrikkad (lisaks eelnimetatutele „_(d)a _(v)inci _(k)ood”). Muuhulgas teevad raamatu noorte sõnul meeldivaks huumor (_ivirähki raamatud) ja lugeja eakaaslastest tegelased (_(a)nni lood, „_(m)ina _(o)lin _(s)iin”). Põhjenduste hulgast ei puudu ka filosoofiline ja sügavmõtteline sisu („_(k)uritöö ja _(k)aristus”, „_(d)orian _(g)ray _(p)ortree”). Noored _estis peavad teatud teoseid _esti kultuuris oluliseks („_õde ja _igus”, _ivirähki raamatud).

Ajakirju loevad nii tüdrukud kui poisid, kuid _esti keelt rääkivad tüdrukud ja poisid loevad rohkem kui _ene keelt rääkivad tüdrukud ja poisid. Ajakirju meeldib lugeda 82%-le _esti tüdrukutest (need, kes vastasid, et nad loevad „_itu korda kuus“ või „_itu korda nädalas“) ja 69%-le _esti poistest. Samal

ajal meeldib ajakirju lugeda 65%-le _ene tüdrukutest ja vaid 49%-le _ene poistest. OECD maade poiste ja tüdrukute keskmised on vastavalt 51% ja 65%. Eesti õpilased loevad ajalehti rohkem kui OECD maade õpilased keskmiselt (vastavalt 80% ja 61%).

„Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused“, Helin Puksand

Ajakirjade ja ajalehtede alla kuuluvad nii _meline _eadus, _ikerkaar, _esti _oodus, _aaleht, _ostimees, kui ka _osmopolitan, _roonika, _nne ja _tiil ning htuleht.

4. Kirjuta umbes sajasõnaline arutlev tekst teemal „Noored ja lugemine“. Toetu loetud tekstikatketele ja arvesta õigekeelsusnõudeid.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Võti

2.

6. Sõnasta küsimus, mida taheti teada uuringus, mida illustreerib

joonis 1.

Nt „Missugustes asulatüüpides elavad PISA-uuringus osalenud Eesti noored?“

joonis 2

Nt „Missugused tekstid õpilastele meeldivad?“

7. Missugune on PISA-uuringus osalenute jaotumus asulatüüpide kaupa?

Nt „PISA-uuringus osalenud jaotuvad elukoha järgi asulatüüpide vahel enam-vähem võrdselt.“

8. Kuidas meeldivad erinevad tekstid Eesti õpilastele võrreldes naabermaade ja OECD keskmisega?

Nt „Ajakirju ja teabekirjandust loetakse Eestis enam kui OECD riikides keskmiselt, kuid suuresti sama palju kui naabermaades. Koomiksiraamatuid ja ilukirjandust loetakse vähem kui naabermaades ja OECD riikides keskmiselt. Ajalehti loetakse enam kui OECD riikides keskmiselt, samuti enam kui Lätis, Leedus ja Venemaal, kuid enam-vähem sama palju kui Soomes.“

9. Kas uuringus osalenute elupaik mõjutab sinu meelest joonisel 2 olevaid tulemusi? Põhjenda!

3.

Koolinoortele meeldivad 2008.–2009. aasta uuringu avatud vastuste järgi eelkõige raamatud, mis on fantaasiaküllased (nt Harry Potteri sari, „Sõrmuste isanda” triloogia), kaasahaaravad ja seiklusrikkad (lisaks eelnimetatutele „Da Vinci kood”). Muuhulgas teevad raamatu noorte sõnul meeldivaks huumor (Kivirähki raamatud) ja lugeja eakaaslastest tegelased (Anni lood, „Mina olin siin”). Põhjenduste hulgast ei puudu ka filosoofiline ja sügavmõtteline sisu („Kuritöö ja karistus”, „Dorian Gray portree”). Noored Eestis peavad teatud teoseid eesti kultuuris oluliseks („Tõde ja õigus”, Kivirähki raamatud).

Ajakirju loevad nii tüdrukud kui poisid, kuid eesti keelt rääkivad tüdrukud ja poisid loevad rohkem kui vene keelt rääkivad tüdrukud ja poisid. Ajakirju meeldib lugeda 82%-le eesti tüdrukutest (need, kes vastasid, et nad loevad „Mitu korda kuus“ või „Mitu korda nädalas“) ja 69%-le eesti poistest. Samal ajal meeldib ajakirju lugeda 65%-le vene tüdrukutest ja vaid 49%-levene poistest. OECD maade poiste ja tüdrukute keskmised on vastavalt 51% ja 65%. Eesti õpilased loevad ajalehti rohkem kui OECD maade õpilased keskmiselt (vastavalt 80% ja 61%).

„Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused“, Helin Puksand

Ajakirjade ja ajalehtede alla kuuluvad nii Imeline Teadus, Vikerkaar, Eesti Loodus, Maaleht, Postimees, kui ka Cosmopolitan, Kroonika, Anne ja Stiil ning Õhtuleht.